24 травня

День слов'янської писемності і культури

День слов'янської писемності і культури встановлений в Україні згідно з Указом Президента України «Про День слов'янської писемності і культури» від 17 вересня 2004 р. Відзначається щорічно 24 травня в день вшанування пам'яті святих рівноапостольних Кирила і Мефодія - творців слов'янської писемності.

Моравський князь Ростислав просив Візантійського імператора Михайла III направити до нього проповідників, що володіють слов'янською мовою: «Земля наша хрещена, але немає в нас учителя, який би наставив і навчив нас, і пояснив святі книги. Адже не знаємо ми ані грецької мови, ані латинської; одні вчать нас так, а інші інакше, від цього не знаємо ми ні написання букв, ні їх значення. І пошліть нам учителів, які б могли розповісти про книжкові слова й про зміст їх».

Слов'янська писемність була створена в IX столітті, 863 року. Новий алфавіт отримав назву «кирилиця» на ім'я візантійця Костянтина, який, прийнявши чернецтво, став Кирилом. А допомагав йому в богоугодній справі освіти слов'янських народів старший брат Мефодій.

Кирило (827-869 рр.)

Нестеров М. В. «Рівноапостольний Кирило»

З 843 р. навчався при дворі візантійського імператора Михайла III. Добре знав слов'янську, грецьку, латинську, іврит і арабську мови.

Був патріаршим бібліотекарем, викладав філософію. Брав участь у диспутах з іконоборцями і мусульманами в Сирії. Здійснив три місії: до арабів , хозарів і слов'ян. Перед смертю постригся в ченці.

Мефодій (815-885 рр.)

Рано вступив на військову службу. Протягом 10 років був стратегом Славінії, області Македонії. Постригшись у ченці, став ігуменом монастиря Поліхрон на березі Мармурового моря. Здійснив дві місії: до хозарів і слов’ян. Був висвячений на архієпископа Моравії і Панонії.

Кирило створив слов’янську абетку на основі грецької, суттєво змінивши її, щоб передати слов’янську звукову систему.

Крім того, брати-греки переклали слов'янською мовою Євангеліє, Апостол і Псалтир. Були створені дві абетки - глаголиця і кирилиця.

Кирилиця

Писемність відома з XI-XII ст., складається з 43 літер: 24 грецьких і 19 оригінальних слов'янських. Накреслення літер близьке грецькому, візантійському алфавітові. Кирилиця – складна творча переробка грецького алфавіту.

Слов’янська азбука – кирилиця

Глаголиця

Глаголиця

Надпис глаголицею на Башчанській плиті

Має складне накреслення літер у вигляді кружечків і петелек, з'єднаних між собою. Азбука глаголиці складається з 39 літер. Більшість вчених гадає, що саме глаголицю винайшов Кирило для слов'ян Моравії та Паннонії.

Перші переклади патристичних текстів слов'янською мовою містили в собі твори філософського характеру. Перші ж церковно-канонічні слов'янські збірники містили переклади пам'яток візантійського законодавства, тобто поклали початок правовій літературі слов'ян.

Костянтин разом зі своїм братом Мефодієм не просто структурував письмові знаки, але створив унікальне зібрання знань, що закликає прагнути до знання, вдосконалення, любові і мудрості, обходячи ворожнечу, злобу, заздрість, залишати в себе тільки світле.

Мова й писемність є факторами, що утворюють культуру. Якщо у людей відібрати право або можливість говорити рідною мовою, то це буде найважчим ударом по їхній рідній культурі. Якщо в людини відібрати книги рідною мовою, то вона втратить найважливіші скарби своєї культури.

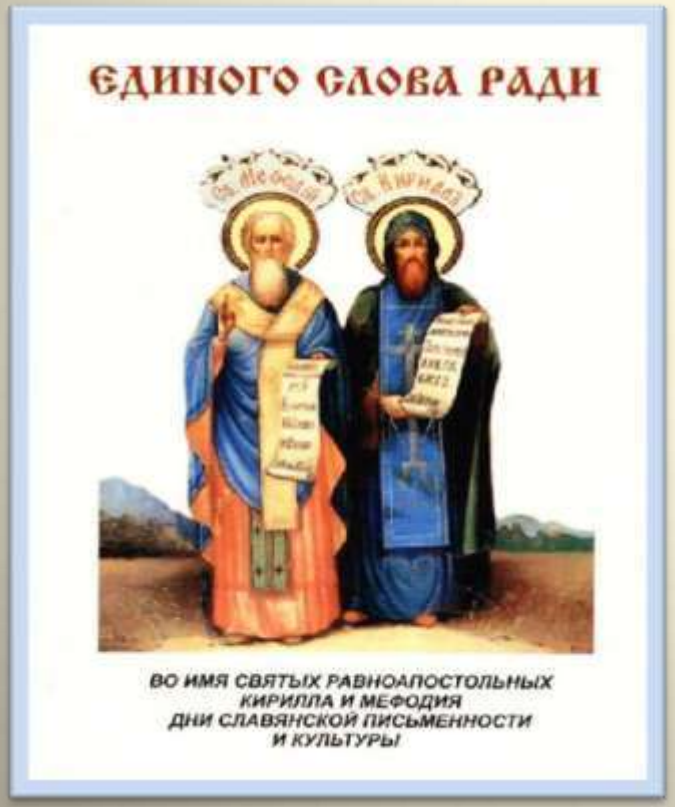

Двадцятирічна просвітницька діяльність Кирила та Мефодія і їх учнів мала всеслов’янське значення: вони підняли освіту і спільну культуру слов’янських народів на високий щабель, заклавши тим самим основи церковно-слов’янської писемності, фундамент усіх слов`янських літератур. Тому 24 травня – це день, який всі об’єднує слов’янські і дає народи змогу кожному поринути в історію та виховати в собі часточку патріотизму.

Учні

1. Костянтин Преславський.
2. Горазд Охрідський.
3. Климент Охрідський.
4. Сава Охрідський.
5. Наум Охрідський.
6. Ангелярій Охрідський.
7. Лаврентій.

Кирило і Мефодій з учями. Фреска монастиря «Святий Наум», Македонія.

Кирило і Мефодій з учями. Ікона сер. XIX ст..

Костянтин Філософ з іменем Кирил, помер 869 року. Мефодій пережив свого молодшого брата на 16 років. Святий Мефодій виконав наказ свого брата й до кінця земного життя трудився над перекладом Біблії, богослужбових книг і церковно-правових збірників. Помер Мефодій 885 року, залишивши після себе багато спадкоємців, що знають і люблять церковнослов'янські книги.

Література з даної теми

Дискусійну проблему формування слов’янської писемності автор розглядає у загальному соціокультурному контексті ранньої історії слов’янства, користуючись не лише писемними джерелами, а й величезним археологічним матеріалом.

У книзі подаються відомості про виникнення писемності у східних слов'ян, простежується розвиток двох писемно-літературних мов у Київській Русі – церковно-слов'ян ської та давньоруської, аналізуються мовні особливості творів давньоруської літератури.

Ця праця становить пам’ятку української мовознавчої (граматичної) науки середини XVII ст., — це фактично перша граматика власне української літературної мови XVI — XVII ст.

У книзі розгладається питання становлення та розвитку слав’янських мов.

«Повість минулих літ»

Це – один з найдавніших творів світової літератури, перша в Київській Русі памятка, в якій історія держави показана на широкому тлі світових подій. У творі, який створювався в XI – на початку XII ст. Нестором та іншими літописцями, висвітлюється історія східних словян та князівської влади, утвердження християнства на Русі, містяться оповіді про виникнення словянської писемності. Це твір, яким захоплювалося багато найвідоміших вчених, розгадуючи його прадавні таємниці.

Діяльності слов’янських просвітителів і проповідників християнства братів Кирила та Мефодія з найдавніших часів і до наших днів присвячена велика кількість літературних і наукових праць. Докладний опис змісту найцікавіших із цих пам’яток подано в представленому дослідженні Петра Лаврова (1856–1929), що вийшло друком 1928 року. Проаналізовані джерела цікаві не тільки з біографічної та історичної точок зору, а й із погляду мовознавства.

Детальне наукове дослідження пам’ятки слов’янської писемності.

На основі власних спостережень та досліджень автор, видатний український історик, академік П.П. Толочко досконало проаналізував чи ненайцікавіший період нашого історичного минулого - літописну традицію всієї Київської Русі. Праця грунтується на історичних та археологічний матеріалах.

У монографії висвітлюється неперехідна цінність рукописного мистецтва – важливої галузі духовної культури українського народу, багатющого джерела вивчення його історії, мови, літератури, художньої творчості.

Висвітлюється процес виникнення та розвитку старослов’янських азбук і старослов’янської мови, а також описано фонетичну систему, морфологію та найважливіші особливості синтаксису.

У збірнику вміщено наукові студії учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Слов'янська культура та писемність : минуле та сучасність». Зазначені доповіді та виступи стосуються актуальних з наукової і практичної точок зору проблем слов'янського мовознавства, культурної спадщини слов'ян, феномену ментальності слов'ян, досліджень літературознавчої рецепції класичного й сучасного українського письменства.

У книзі йдеться про першопочатки інформаційних революцій, висвітлюється роль раннього книговидання і друкарства у контексті культурного життя України, процесів державотворення і формування української національної культури.

Навчальний посібник містить стисло викладений матеріал з частини курсу «Історії книги». Матеріали посібника можуть бути корисними усім, хто цікавиться питаннями історії книги, книжкової культури давнини, історії культури загалом.

Відео до Дня слов'янської писемності

https://www.youtube.com/watch?v=zPVYmkn-nqY

https://www.youtube.com/watch?v=js7CvRru2AM